

Viduslaiku jēdziens

Dokuments A1

Jēdziens viduslaiki pats par sevi maz ko izsaka. Tas tikai norāda, ka Eiropas lielākajā daļā pēc Rietumromas impērijas sabrukuma un pirms to gadsimtu sākuma, ko mēs dēvējam par Jaunajiem laikiem, sabiedrības dzīvei bija raksturīgas vienotas iezīmes un kopsakarības. Par viduslaikiem runāja jau agrīnajā kristietībā kā par viscaur sliktu, tumšu „vidējo laiku” starp paradīzes „pirmo laiku” un „jauno laiku”, ar ko sāksies „jaunā pasaule”. Bieži kā termina **viduslaiki** sinonīmu lieto jēdzienu **feodālisms** (feods – zemes īpašums, ko nodod vasaļa rīcībā). Taču lēņu tiesības viduslaikos nebija nedz laika, nedz ģeogrāfiskā ziņā tik plaši izplatītas, lai tās raksturotu laikmetu kopumā.

Dokuments A2

Termins **viduslaiki** radās Eiropā 17.gs. , lai izteiktu uzskatu, ka starp slavenajiem klasiskās Grieķijas un Romas laika sasniegumiem un pašreizējo laikmetu – Jaunajiem laikiem – plešas ilgs un drūms pārrāvuma periods. Šis termins kļuva populārs , un mūsdienās tas ir atrodams katrā vēstures vārdnīcā, taču neviens zinātnieks tam vairs nepiešķir nicinošu nozīmi, kā tas bija sākotnēji. Starp 600. un 1500. Gadu, kas ir aptuveni viduslaiku hronoloģiskie ietvari, ir bijuši daudzi un dažādi notikumi, kurus nevar viennozīmīgi raksturot. Vecās Romas impērijas austrumos radās divas jaunas iesaistītas civilizācijas – bizantiešu un islāma. Bizantijas civilizācijas beigās datē ar 1453.g. , taču islāms pastāv līdz pat mūsdienām. No islāma viedokļa viduslaiki nebija vis kaut kāds vidusperiods, bet gan apbrīnojams radīšanas un enerģiskas jaunības laiks.

Rietumeiropas viduslaiku vēsturi parasti iedala trijās daļās : agrie viduslaiki, attīstītie viduslaiki un vēlīe viduslaiki. Gan agrajos viduslaikos, gan vēlajos viduslaikos cilvēku dzīvē ārkārtīgi liela nozīme bija kristietībai. Agros viduslaikus (apm. no 600. līdz 1050.g.) var pielīdzināt tumsonības periodam, jo materiālo un intelektuālo sasniegumu līmenis tiešām bija zems. Tomēr arī agro viduslaiku posmā notika nākotnei svarīgi procesi, piemēram, Rietumeiropā pamazām attīstījās sava, īpaša kultūras identitāte. Attīstītie viduslaiki (apm. no 1050. Līdz 1300.g.) bija viens no radošākajiem laikmetiem cilvēces vēsturē. Eiropieši ievērojami uzlaboja savus dzīves apstākļus, veidoja nacionālas valstis, dibināja jaunas mācību iestādes, attīstīja jaunus uzskatus, radīja ievērojamus literatūras un mākslas darbus. Vēlajos viduslaikos (apm. no 1300. līdz 1500.g.) daudzi attīstīto viduslaiku sasniegumi tika apdraudēti, jo tas bija ekonomiskā pagrimuma un nāvējošā mēra laiks. Tomēr ļaudis vēlajos viduslaikos spēja pārvarēt postu un saglabāt vērtīgāko, kas radīts iepriekš, kā arī piemēroties jaunajiem apstākļiem. Līdz ar to viduslaiki tiešām ir ārkārtīgi dažādi. Viduslaiki ir devuši nozīmīgu ieguldījumu modernās pasaules attīstībā.

Dokuments A3

Termins **viduslaiki** radies Itālijā 15. un 16.gs. humānisma virziena literātū un vēsturnieku aprindās. Humānisti un vēlāk 17. un 18.gs. vēsturnieki, kas nostiprināja iedalījumu Seno laiku, Viduslaiku un Jauno laiku vēsturē, viduslaikus uzskatīja par liela kultūras pagrimuma periodu pretstatā kultūras augstākajam kāpumam antīkajā pasaulē un jaunajos laikos.

Uzskatot vēstures procesus par likumsakarīgu sabiedriski ekonomisku formāciju maiņu, vēsturnieki – marksisti definē viduslaikus kā feodālās ražošanas veida kundzības periodu, kas nomainīja senajos laikos valdošo verdzības ražošanas veidu. Padomju vēstures zinātnē jēdziens viduslaiki attiecina ne tikai uz Rietumeiropas vai Eiropas tautu vēsturi vispār, bet piedēvē tam arī pasaulvēsturisku raksturu.

Kristīgā baznīca. Krusta kari.

1. XI gs. pāvests Gregors VII garīdzniekiem aizliedza stāties laulībā. Kāpēc pāvests ieviesa šādu kārtību?
2. Pirmajos klosteros darbs bija mūku pienākums, bet vēlāk šo nosacījumu atcēla. Kāpēc mainījās mūku stāvoklis?
3. Viduslaiku teiciens par pāvesta galmu Vatikānā skan šādi: „Vatikāns gādā par savu ganāmpulku¹ – savas avis² tas necērp, bet skuj. Tas labprāt uzklausa bagātos, bet nabagos izsviež aiz apkakles.” Paskaidrojiet šī teiciena jēgu!
4. Džefrija Čosera „Kenterberijas stāstos” (XIV gs.) aprakstīta kāda liela klostera priekšnieka dzīve:
Viņš bija mednieks īsts – vislabāk jutās zirgā
Un labprāt Dievu lūdza, nevis strādāja ...
Bij viņa zirgu staļļi tālu pazīstami
Un, būdams vienmēr jautrs, necieta,
Kā mūki cellēs³ laiku pavada ...
Viņš bija karotājs, tam tika medības,
Bij dzinējsuņu viņam vesels simts –
Bez medībām ar dzinējsuņiem jēgu
Viņš dzīvei neredzēja – tāds viņš bija brālis ...
Tam gulbis garšoja, bet tikai skābā mērcē,
Bij viņam vāverādu apmetnis,
Viss vienos izšuvumos, smalki piegriezts ...
Ko jūs varat teikt par klostera priekšnieka dzīvesveidu un interesēm? Kādus baznīcas aizliegumus viņš pārkāpa?
5. Baznīcas kalpotāji sprediķos, kas bija domāti 3. kārtai, centās pierādīt, ka nabadzīgo ļaužu likteņa atvieglošana ir atkarīga tikai no Dieva un tāpēc nevis jāpaļaujas uz saviem paša spēkiem, bet jācer uz brīnumu. Kāds mērķis bija garīdzniekiem, iedvešot ticīgajiem cerību uz Dievu?
6. Viens no baznīcas rakstniekiem apgalvoja: „Vai tad ikviens cilvēks, kā kungs, tā kalps, kādam nekalso? Bet, ja visi cilvēki kalpo, tad kāda gan nozīme, vai cilvēks tiek saukts par dzimtcilvēku vai brīvo cilvēku.” Kāda ir šī apgalvojuma jēga? Kam to bija izdevīgi izmantot?
7. Kristīgā ticība aicināja piedot saviem ienaidniekiem; Svētajos rakstos bija teikts – ja tev iesit pa vienu vaigu, tad pagriez otru. Bet pati baznīca kurināja naidu pret musulmaņiem un pagāniem, nežēlīgi izrēķinājās ar ķeceriem. Kādos gadījumos baznīca sludināja žēlsirdību pret ienaidniekiem un kādos – aicināja nežēlīgi karot pret tiem un tos iznīcināt?
8. Nosūtot uz Franciju savus sūtņus, lai tie organizētu karagājienu pret ķeceriem⁴ XIII gs. sākumā, pāvests Innocentijs III izvadīja viņus ceļā ar vārdiem: „Lietojiet pret ķeceriem garīgo zobenu – izslēgšanu no baznīcas, bet ja tas nepalīdzēs, tad vērsiet pret tiem dzelzs zobenu!”. Ko nozīmēja pāvesta vārdi par garīgo un dzelzs zobenu? Kāpēc tā laika ļaudīm izslēgšanu no baznīcas bija tik briesmīgs sods?
9. Hronists par Otro krusta karu rakstīja: „Ļoti daudz zemnieku un dzimtcilvēku pametuši savus arklus un aizmirsuši savas klausības, neprātīgi uzsākuši šo ļoti grūto karagājienu.” Kādēļ zemnieki aktīvi piedalījās pirmajos krusta karos? Kāda bija hronista attieksme pret viņu piedalīšanos karagājienā? Kādas kārtas intereses hronists aizstāv?

---

¹ draudze, ticīgie ; ² ticīgie

³ mūku istabas

⁴ cilvēki, kas kritizē oficiālo baznīcu

Viduslaiku jēdziens

1. Kā viduslaiku jēdzienu skaidro doto dokumentu autori? (6 punkti)

A1 _____
_____
_____

A2 _____
_____
_____
_____
_____

A3 _____
_____
_____

2. Kurš no dokumentiem vislabāk atklāj viduslaika jēdziena būtību? Pamato savu viedokli! (4 punkti)

_____
_____
_____
_____

3. Uzraksti savu viduslaiku jēdziena skaidrojumu. Atbildei vari izmanto doto vai citu informāciju. (4 punkti)

_____
_____
_____
_____

4. Viduslaiku beigas tiek datētas ar dažādiem notikumiem – Bizantijas sagrāve (1453.g.); Amerikas atklāšana (1492.g.); Reformācijas sākums (1517.g.); Lielā franču revolūcija (1789.g.). Kuru viedokli tu atbalsti un kāpēc? Kā tas saskan ar tavu jēdziena skaidrojumu? (4 punkti)

_____
_____
_____
_____
_____
_____

Kristīgā baznīca. Krusta kari.

Atbildi uz jautājumiem katra dotā fragmenta beigās!

1. (2 punkti) _____
_____
_____

2. (2 punkti) _____
_____
_____

3. (2 punkti) _____
_____
_____

4. (2 punkti) _____
_____
_____

5. (2 punkti) _____
_____
_____

6. (2 punkti) _____
_____
_____

7. (2 punkti) _____
_____
_____

8. (2 punkti) _____
_____
_____

9. (2 punkti) _____
_____
_____

Viduslaiku vēsture

1. 4 punkti

1. – 9. 18 punkti

2. 3 punkti

3. 4 punkti

4. 3 punkti

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1-3	4-7	8-11	12-14	15-17	18-20	21-23	24-25	27-29	30-32